AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

SOSYAL POLİTİKA ARACI OLARAK VAKIFLAR VE İSTİHDAM ETKİSİ

Hüseyin ARSLAN[•]

Öz:
Sosyal politika aracı olarak vakıfların istihdam etkisi'nin araştırıldığı bu nitel çalışmada tarihî ve güncel veriler ele alındı.Hayır işleme faaliyetleri yanında genel ekonomiye ve toplumsal refaha iş imkânları açarak ve istihdam oluşturarak katkısı var mı? Nasıl ve ne düzeyde olduğunun açığa çıkarılması amaçlandı. Aynı zamanda daha etkin ve verimli kullanılması hususuna dikkat çekilmek istendi. İkincil kaynaklara dayalı bu çalışmada girişten sonra amaç, yöntem, kavramsal çerçeve, bulgular, sonuç ve değerlendirme ve kaynaklar yer aldı.

Girişte konu ile ilgili bilgi verildi. Amaç ve yöntem bilgilerinden sonra kavramsal çerçevede vakıf olayının tarihimizde ve günümüzde yeri ve sosyal politika aracı olarak katkısı ele alındı. Bulgular kısmında Fatih Sultan Mehmet II ve Kanuni Sultan Süleyman vakıflarının istihdam oluşturma yönleri ele alındı. Tarihi süreç içerisinde çeşitli sebeplerle yeniden ve sürekli istihdam oluşturan vakıflar örnek verildi. Devamında günümüzde özel vakıf üniversitelerinin ve genel olarak vakıfların istihdam oluşturma etkileri işlendi. Sonuç ve değerlendirmede istihdam etkisinin direk, dolaylı, sürekli ve zincirleme olduğu vurgulanarak vakıfların işletme yöntemlerinin rasyonellik, verimlilik, kârlılık, sürdürülebilirlik bakımından etkin olması gerekliliğine vurgu yapılırken verimli alanlarda vakıf oluşturulmasının sosyal politika aracı olarak istihdama ve dolaylı olarak pek çok sosyal ve ekonomik soruna çözüm üretebileceği ifade edildi.

Anahtar Kelimeler: Vakıf, İstihdam, İstihdam Etkisi, Sosyal Politika, Sosyal Politika Aracı,

Foundations And Employment Impacts
As A Social Policy Tool

Abstract:
In this qualitative study on the employment impact of foundations as a tool of social policy, historical and current data were discussed.Is there any contribution by creating employment and opening job opportunities on general economy and on social welfare? How and what level is intended to be revealed. Also it was aimed to draw attention to it's more efficient and efficient use as a social policy tool.

This study based on secondary sources. It included purpose, methodology, conceptual framework, findings, outcomes and evaluation and resources.In the introduction, information was given about the subject. After the aim and method knowledges, the contribution of the foundation event in conceptual framework as a place and social policy instrument in our history and today were discussed. In the findings, aspects of employment creation of Fatih Sultan Mehmet II and Kanuni Sultan Süleyman foundations were discussed. In the historical process, the foundations that provided recurrent and continuous employment with various reasons were given as examples. In the following, the employment creation effects of private foundation universities and foundations in general at the present time, have been studied. In the conclusion and evaluation emphasized that the employment effect is direct, indirect, continuous and chained. It was emphasized that the business management methods of the foundations should be effective in terms of rationality, efficiency, profitability and sustainability. It was stated that the establishment of foundations in employment-efficient areas could provide employment as a means of social policy and indirectly to solve many social and economic problems.

Key Words: Foundation, Employment, Employment Impact Social Policy, Social Policy Tool.

[•] Yrd. Doç. Dr., İstanbul Ticaret Üniversitesi, İstanbul/Türkiye
E-Posta: harslan@ticaret.edu.tr **ORCID No:** 0000-0002-2190-2607

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

1. GİRİŞ

Vakıfların birer sosyal politika aracı olarak değerlendirilmesiyle ortaya çıkaracağı istihdamın ekonomik kalkınmaya, toplumsal refaha ve huzura katkısı önemsenmesi gerekli bir husustur. İstihdam, vakıflar ve sosyal politika ilişkisini ele alırken önce sosyal politika ile ilgili bazı açıklamalar vermekte yarar vardır.

Sosyal politikaya dar ve geniş anlamda olmak üzere iki tanım yapılmaktadır. Dar anlamda sosyal politika; kapitalist ekonomi düzeninde iki sınıf arasındaki tezatları ve mücadeleleri hafifletmeye, mümkün olduğu takdirde bunları ortadan kaldırmaya, mevcut ve yürürlükteki düzeni devam ettirmeye ve sağlamlaştırmaya yönelmiş bir siyaset (Tuna,1994:29) olarak tanımlanmaktadır. Sözü geçen iki sınıf işçi ve işverendir. Geniş anlamda sosyal politika ise; toplum içinde yaşamanın gereği olan tedbirler bütünüdür. Sosyal sorunların insanlar arasında ayrımı yapılmaksızın görüş birliği ile çözülmesine yönelik tedbirler bütünü olarak tanımlanabilir. Geniş anlamda sosyal politika, kapsamına toplumun her tür problemini ve meselesini katmak mümkündür (Dura, 2010). Günümüzde sosyal politika artık toplumun tüm bireylerini kapsayacak bir genişliğe ulaşarak devletin uyguladığı vergi ve ücret politikalarından sosyal yardımlara, eğitim ve sağlık politikalarından çocuk yuvaları ve huzur evlerine kadar birçok uygulama ve hizmeti içerir hale gelmiştir (Koçak vd. , 2017:121). Bu çalışmada işte bu geniş anlamıyla sosyal politika tanımı çerçevesinde konu ele alınmaktadır.

Bu bakış açısı ile insanlık tarihinin her döneminde sosyal politika aracı olarak vakıfların etkin olduğunu söylemek mümkündür. Varlık ve imkân sahiplerinin topluma karşı vicdani ve insani sorumluluklarını yerine getirme, kendilerince topluma hizmet üretme ve toplum ihtiyaçlarını giderme noktasında katkı sağlamak amacıyla pek çok sosyal bünyede vakıf kuruluşları ve gönüllü oluşumlar meydana gelmiştir.

Bu kuruluşlar aracılığı ile vakfedenler topluma ve fertlere karşılıksız hizmet üretmişler ya da çeşitli ihtiyaçlarını gidermişlerdir. Günümüzde de vakıfların yanı sıra kâr amacı gütmeyen özel sektör destekli gönüllü oluşumlar bu tür hizmetler sunmaktadırlar (EkonomisT/Makale).

Bu yönüyle gelir ve servetin yeniden dağılımını sağlayan vakıflar, varlıklı kimseler ile yoksullar arasında bir iletişim ve kaynaşma köprüsü görevini üstlenmiştir. Bunun yanı sıra yeni iş alanları ve çalışma imkânları oluşturmuş ve geliştirmiştir. Bu etkinliği göz önüne alındığında sosyal yapıya birden fazla yararlar sağlayarak katkıda bulunduğu fark edilebilir.

2. AMAÇ

Kamu ve özel sektör dışında üçüncü bir sektör olarak sivil toplum kuruluşlarından (STK) özellikle Vakıf kuruluşlarının birer sosyal politika aracı (Özdemir vd.,2010:121) olarak değerlendirilmesinin sosyal ve ekonomik fayda sağlamaya katkısı dikkat çekicidir.

Birer STK olan vakıf kuruluşlarının (Buluş,2009:24) hayır işleme faaliyetleri yanında genel ekonomiye ve toplumsal refaha iş imkânları açarak, istihdam oluşturarak katkısı var mı? Nasıl ve ne düzeydedir? gibi sorulara cevap aramak arzusuyla bu nitel araştırma yapıldı.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

Bu çalışmada varılan sonuçlar göz önünde tutularak özellikle istihdamın etkisiyle gelir, servet, refah ve mutluluğun farklı ve çeşitli sosyal gruplar arasında yayılmasına ve yeniden dağılımına katkı sağlanabileceği anlaşıldı. Vakıfların bu sayılan yararlarına dikkatleri çekerek nisbeten işsizliğin önlenmesinde, istihdamın geliştirilmesinde ve bunun neticesinde toplumsal refahın, huzurun ve barışın sağlanması amacıyla vakıf kuruluşlarının özellikle istihdam oluşturan alanlara yönlendirilmesinin gerekliliğini açığa çıkarmak amaçlandı.

3. YÖNTEM

Girişten sonra kavramsal çerçeve altında vakıf meselesi ve tarihçesi konusunda bilgi verildi. Sosyal politika aracı olarak önemi ele alındı. Ardından bulgular kısmında istihdam etkisi ile ilgili araştırma verileri tartışıldı. Bu araştırmada tamamen ikincil kaynaklardan yararlanarak konu ele alındı.

Konunun genişliği göz önüne alınarak ulaşılabilen veriler örnek verilerek bu çalışmada değerlendirildi. Bütün vakıfların istihdam verilerine ulaşmak ne yazık ki zaman ve imkân sınırlarını zorlayan bir durum idi. Bu sebeplerle örnek verilerle yetinmek durumunda kalındı.

Araştırmada konu ile ilgili Fatih Sultan Mehmet II Vakfı Vakfiyesi, Kanuni Sultan Süleyman'ın Süleymaniye İmareti Vakfiyesi ve tarihî süreç içerisinde çeşitli sebeplerle yeniden ve sürekli istihdam oluşturuan vakıflar tarihî örnekler olarak ele alındı. Günümüzden örneklerde ise özel vakıf üniversitelerine ilişkin Yüksek öğretim Kurulu'nun (YÖK) ve diğer kaynakların yayınladığı istihdam verileri ve Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı istihdam oluşturan vakıf kuruluşlarına ilişkin veriler değerlendirildi.

4. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

4.1 Genel Olarak Vakıflar

Vakıf sözcüğü Arapçadan Türkçeye geçmiş; durdurmak, alıkoymak anlamlarına gelmektedir. Bu anlama dayalı olarak; bencilliği, açlığı, servet hırsını ve kibri durdurmak anlamını içerir. Vakıf, bir malı geliriyle birlikte hayırlı bir hizmete tahsis etmek üzere, Vâkıfın (vakfedenin) mülkiyetinden çıkararak, sosyal mülkiyet haline aktarmaktır. Geniş tanımı ise; "Vakıf, fertlerin taşınır ya da taşınmaz bir değeri dıştan herhangi bir etki, bir zorlama ve yükümlülük olmadan sadece kendi arzusuyla, gönlünden gelerek, kendi görüşü ve girişimi ile kişisel mülkiyetinden çıkarıp hayır ve hasenât amacı ile yine kendisi tarafından belirlenmiş olan hayır, şart ve hizmetlerinin yerine getirilmesi için, ebedî olarak tahsis etmesi" (Vakıflar Genel Müdürlüğü, 2017; Zaim, 2012:2) demektir.

Vakıf olayının ne zaman başladığına ilişkin kesin bir tarih göstermek mümkün değildir. İslâmî bakış açısıyla vakıf olayı Hz.İbrahim tarafından Kâbe'nin vakfedilmesiyle başlar. Önceki toplumlarda da vakıfların var olduğu anlaşılmaktadır: İskenderiye Kütüphanesi, Kudüs havuzları, Zemzem Kuyusu, yollar, köprüler, mabetler birer vakıftır. Bütün bunlar faydalarından insanların yararlanabilmesi amacıyla oluşturulmuştur (Doğan, 2006:15).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

İslâm tarihinde ilk vakfiyenin Hz. Ömer tarafından yazıldığı dile getirilmiştir (Kazıcı, 1985). Osmanlı'da ilk vakıf kurucusu olarak Orhan Gazi bilinir. Onun 1324 yılı Mart ayında (724 Rebiülevvel) Mekkece'de vakfettiği hankahın tevliyetini verdiğine dair vakfiyesi ile vakfın şartlarını gösteren tuğralı Farsça yazılmış belgede (Doğan,2006:17-19) özetle;
"Ben, Şücaüddin Orhan b.Fahruddin Osman. Hududu ile Mekkece nahiyesinin tamamını sırf Allah rızası için vakfettim. O hankahta misafir ola gelip gidici fukarayı, garipleri, miskinleri, dervişleri ve ehl-i ilmi iskân ve infâk etmesi için azatlı kölem Tavaşî Şerafeddin Mukbil'i vakıf mütevellisi tayin ettim. Vakfın vazifesi (geliri) ne ise bunlara sarf edilsin…" der (Işık,2009:3;Kazıcı, 2004).

Yardımlaşma duygusu, insanla birlikte var olagelmiştir. İslâm yurtlarında vakıfların, asırlarca büyük bir işlevi yerine getirmesinin sebebini bu duyguda bulmak mümkündür. Çünkü "insanların en hayırlısı, insanlara faydalı olan, malın en hayırlısı, Allah yolunda harcanan (başka bir ifade ile vakf edilen), vakfın en hayırlısı da insanların en çok duydukları ihtiyacı karşılayandır" ilkesinin anlamını bilen Müslümanlar, bu yolda birbirleri ile yarışırcasına vakıf kuruluşları oluşturmuşlardır (Kazıcı, 1985:37-38).

Bir başka yorumda vakıf; bireylerin yardımlaşma güdüsüyle taşınır - taşınmaz mallarını iradeleriyle güzel bir davranış eseri olarak özel mülkiyetten çıkarıp bulunduğu toplumun ve insanlığın ihtiyaçlarını karşılamak için dini, hayrî, sosyal ve ekonomik bir amaca özgü kılmaları düşüncesinden aldığı güçten doğmuştur, denilir (Işık,2009; Zaim, 2012:3).

İslâm anlayışında, aşağıda belirtilen üç halde insanın amel defteri aktif kalır. Ebedileşme Yolu sayılabilecek bu durumlarla ölümden sonra da hayra erişmek mümkün olabilmektedir:
- Faydası akıcı ve devamlı olan hayır kurum ve müesseseleri kuranlar (çeşme, köprü, yol vb.),
- İnsanların yararlanabileceği ilmi çalışmalar yapanlar, yararlı ilmi kitaplar ve eserler yazıp geride bırakanlar.
- Arkalarında hayr-ül-halef diye bilinen hayırlı evlat bırakanlar (Zaim, 2012:3). Bu anlayışa kaynaklık eden hadis şöyledir: "İnsanoğlu öldüğü zaman, bütün amellerinin sevabı da sona erer. Şu üç şey bundan müstesnâdır: Sadaka-i câriye, istifade edilen ilim, kendisine dua eden hayırlı evlat." (Müslim, Vasiyyet 14. Ayrıca bk. Ebû Dâvûd, Vasâya 14; Tirmizi, Ahkâm 36; Nesâî, Vasâyâ 8.) (İslamiyet, 2017).

Ferdî özel mülkiyetten çıkarılan ve bunun sonucu olarak mülkiyet hakkının, sahibine ve kendisinden sonra gelecek olan haleflerine sağlayacağı bütün hak ve yararların toplum yararına terki ve tahsisi ile bu mallar, vakfın kurulması ile birlikte tüzel kişilik kazanır. Vakıfların statüleri, vakfiyelerinde yazılı esaslar çerçevesinde yönetilir (Akgündüz,1988). Bununla birlikte vakfı oluşturan kimse tarafından tespit edilen kişi veya makamlar tarafından denetim ve gözetimi sağlanır (Zaim, 2012:3).

Bir hayır işleminin vakıf olabilmesi için yapısında dört temel öğenin bulunması şarttır (Akgündüz, 1988:174-184):

- Hayır işlerine, kamunun yararlanmasına ayrılmış olan yapılar ve yine kamunun faydalanacağı hayır amaçlı faaliyetler ve sosyal hizmetler,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

- Sözkonusu yapıların veya hizmetlerin yerine getirilmesi, yönetilmesi ve sürdürülmesi için gerekli olan harcamaları karşılayan gelir kaynakları,
- Vakfın yönetim organı (mütevelli ve vakfın büyüklüğüne bağlı olarak hizmet görenler),
- Vakfın murakabe (denetim ve yürütmeyi kontrol) organı (Zaim, 2012:3;Berki, 1971:3).

Vakfın oluşumunda bu dört esasın belirtilmesi önem arz eder. Bir diğer esas ise vakfiyede belirtilen şartların yerine getirilmesinin imkânsızlaşması durumunda vakfın gelirlerinin nereye harcanacağının belirtilmesidir. Buna "nihaî şart" denir. Vakıf şartnamesinde "nihaî şart" belirtmemiş olan vakıflarda, o vakıf gelirlerinin fakirlere harcanması İslâm vakıf hukukunca kabul görmüştür (Zaim, 2012:3;Berki,1971:3).

4.2 Sosyal Yapıyı Pekiştirme Aracı Olarak Vakıflar

Sosyal yapının sağlam olması, bir toplumun kalıcı olma özelliklerindendir. Dayanışma ve yardımlaşma ilişkileri ve bu ilişkileri geliştirmeyi amaçlayan kuruluşlar ve gayretler bu sosyal yapının pekişmesine yol açar. Bu çerçevede vakıflar, yardımlaşma esasına dayalı, toplumların dini, sosyal ve hukuki yapılarına göre oluşturulmuş sosyal kurumlardır. Fertlerin içerisinde yaşadığı topluma ve insanlığa karşı sorumluluk duygusu, insanî bir değer olan iyilik yapma isteği, Allah'ın rızasını kazanma amacıyla sosyal ve ekonomik faaliyetlerde bulunulması vakıfların doğup gelişmesinde etkin önemli faktörlerdir. İnsanların yakınları dışındaki kimselere yardım etmesi değişik kültürlerce benimsenmiştir. Bu sosyal yardım faaliyetleri daha çok vakıflar eliyle yürütülmüştür (Başçı, 2007).

Osmanlı'da vakıflar, insanlar arasında din, dil, ırk, düşünce farkı gözetmeden ihtiyaç sahipliği esasını göz önünde bulundurarak pek çok alanda hizmetler arz etmiştir. Bu hizmetler çerçevesinde insanların doyurulması, çıplakların giydirilmesi, kimsesizlerin barınması ile ilgili imkanlar sağlayarak sonuçta toplumda hırsızlık, gasp, anarşi ve isyanların önüne geçilebilmiş, zengin, fakir ayrımının veya sınıf farklılığının sosyal çatışmalara yol açabilme riski önlenmiştir. Sonucunda Batı toplumlarında olagelen sosyal patlamalar bizde yaşanmadığı gibi huzurun ve asayişin sağlanmasında da büyük katkı sağlamıştır. Fert ve toplum ihtiyaçlarının karşılanması kuralına dayanan vakıf kurumu, bu anlamda hizmetten yararlananlar ile hizmeti sağlayanlar arasında sıcak ve samimi bir sosyal ilişkinin doğmasında etken olmuştur (Işık, 2009:6; Zaim, 2012).

Vakıflar, yardımlaşma ve dayanışmanın kurumsallaşmış; insan hayatının kolaylaştırılması, iyileştirilmesi, toplumsal düzenin korunması ve devamı için kurulmuş müesseselerdir. Vakıflar, geliştirdiği sosyal yardım müesseseleri ile insan onurunun korunmasını sağlamış, toplum ve devlet bütünleşmesini tamamlayıcı etken olmuştur. Bununla ilgili Vakıf hukuku, şartları ve benzeri konularda kaynak olarak "*İthal Ül- Ahlâf Fî Ahkâmi'l Evkâf* " (Hilmi, 1977) yararlanmak mümkündür.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

4.3 Vakıf Anlayışı Ve Üçüncü Sektör

Tarihimizde sosyal ve kültürel hayatımızda çok büyük görevleri başaran vakıflar, günümüz dünyasında farklı görünümleri ile yerlerini almaktadırlar. Bugün batı toplumlarında, üçüncü sektör (Salamon M Lester, 1996) olarak ifade edilen gönüllü yardım kuruluşları, kamu ve özel sektörden sonra dev bir sektör olarak yerini almaktadır. Bu kuruluşlar BM'ye bağlı olan ve olmayanı ile ulusal, uluslararası ve uluslarüstü nitelikte dünyanın pek çok yerinde ve ülkesinde kadınlara, çocuklara, yaşlılara, fakirlere, yardıma muhtaç kesimlere, işsiz kadın ve erkeklere, genel olarak işsizlere, eğitime ve meslek edindirmeye yönelik iyileştirme ve geliştirme çalışmaları yapmaktadır (Dereci & Ersen, 2017).

Osmanlı Devletinde vakıfların çok büyük bir gelişme gösterdiği, toplumun eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi en temel ihtiyaçlarının ötesinde, son derece ayrıntılara dönük alanlara bile yöneldiği anlaşılmaktadır. O kadar ki, batılı sosyal politikacılar 16. asır Osmanlı toplumu için vakıf cenneti ifadesini kullanmışlardır. Günümüzde Batıda olduğu gibi bizde de vakıflar ve STK'ları (Dereci & Ersen, 2017) sosyal hizmetler, enternasyonal gelişmeler, çeşitli insanî yardımlar, kadın, çocuk ve engelli kesimlere yönelik sosyal politikalar, çevre koruma, hayvanları koruma ve hayvan hakları gibi pek çok alanda hizmetler üretmektedir (Upsall:4).
Üçüncü sektör veya bağımsız sektör (Hayek,1993:49-51) olarak dile getirilen düşüncelerin uygulama alanı bulduğu sivil toplum etkinliklerinin genel adı vakıflardır. Hayek, bu sektörün geliştirilmesi halinde Richard Cornuelle'n "inanıyorum ki tam anlamıyla işlerlik kazandırıldığında pek çok şeyi başarabilir" diyerek belirttiği hizmetler tamamen vakıf kuruluşlarının sunduğu hizmet alanlarıdır (Alp, 2009:271). Hayek refah devleti teorisi ve üçüncü yol teorilerini eleştirerek devletin tekelleşmesinin önünün ancak bu bağımsız sektör ile alınabileceğini dile getirir (Hayek,1997:75-79).

İslam ve Osmanlı vakıf anlayışında vakıflar amaçlarına göre Mazbut ve Mülhak Vakıflar olarak ikiye ayrılır. Bunlar da hayrî (hayır işlemek amaçlı) ve zurrî (soyundan geleceklerin yararlanması amaçlı) vakıflar olarak ikiye ayrılır (Zaim, 2012:7;Berki,1971:3-7).

Bunlardan Mülhak Vakıflar: Mütevelliliği vakfedenlerin ferilerine (soyundan gelecek olanlara) şart edilmiş vakıflardır. Bu vakıflar, vakfı kuran kişinin çocukları ve torunları tarafından yönetilir ve her biri ayrı tüzel kişiliğe sahip olurlar (Zaim, 2012:6).

Hayrî Vakıflar: Vakfın gelirinden öncelikle hayır işleme şartı yapılarak gelirden artan olması durumunda genellikle Vakfı kuranın çocuklarına bırakıldığı vakıf türleridir.

Zürri Vakıflarda hayır işleme şartı olmayıp, sadece vakfı kuranın evlâdının yararlanması için kurulmuş vakıflardır (Zaim, 2012:7;Berki,1971:3-5). Bu vakıf türü ile vakfın gelirleri vakfedenin nesilleri arasında devreder durur. Bu konu ile ilgili (Barkan, 1970:XX-XXIV) kaynağından yararlanılabilir.

Vakıfları amaçlarına göre şu başlıklar altında toplayabiliriz.

1- Eğitim, öğretim (Halk eğitmi ve moral eğitimi dahil),
2- Sanat ve kültür,

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

3- Sıhhî ve bedîî ihtiyaçların karşılanması,
4- Spor ve kültür-fizik,
5- Sosyal hizmetler (Hayatı korumak, kurtarmak, yükseltmek, güzelleştirmek, sosyal bünyeyi geliştirmek ve sarsıntılardan korumak vs. maksadını güden çeşitli yardımlaşma ve dayanışma amaçları), (Kozak, 1985:21-27).
6- Ulaştırma hizmetleri,
7- İktisadî tesis ve Hizmetler,
8- Milli savunma hizmetleri,
9- Kudretsiz hayratın tamir ve ihyası, Haremeyn vakıfları, vücuh-ı birr vakıfları gibi çeşitli hizmet amacını güdenler,
10- Dinî hizmetler (Zaim, 2012:7; Berki,1971:3-5).

Vakıfların da ticari işletmeler gibi varlığını sürdürebilmesi için işletme yönetim ilkelerini dikkate alması gereklidir. Vakfın, devamı süresince, yönetim açısından, başarılı olabilmesi için rasyonel çalışması gerekir. Bu bakımdan rasyonel bir yönetim anlayışı gerektirir. Gelirlerinin devamlılık kazanması ve arttırılması açısından, vakıfların kârlılık esasına göre işletilmesi lazım gelir. Yine sağlayacağı hizmeti ve faydayı artırabilmesi için işlemlerinde verimlilik ilkesine uygun davranması bir zorunluluk arz eder (Zaim,2012:9). Bunun yanında sürekliliğini devam ettirebilmesi amacıyla içinde bulunduğu zamanın koşullarına uygun bir anlayışa sahip olması gerekir.

Vakıf kuruluşları milli servetin dağıtımına, milli gelirin yeniden dağılımına, istihdam artışına ve ülke kaynaklarının dağılımına etki ederek dengeli kalkınmaya yol açar. Tüketime etki ederek lüks tüketime ve gösteriş tüketimine gitmesi olası kaynakları, zorunlu ihtiyaç maddelerinin tüketimine yöneltir. Yine tüketimin zorunlu ihtiyaç mallarına yönlendirilmesi yoluyla marijinal faydanın arttırılması, milli ekonomide tüketimden sağlanan toplam faydanın ve toplam tatmin duygusunun artışına yol açar (Zaim, 2012:11;Kozak,1985:79-94).
Bununla birlikte tasarruf alışkanlıklarına etki ederek gösteriş ve lüks tüketime gidebilecek kaynakların, tasarruf edilmesine imkân hazırlar. Bununla da kalmaz yatırımlara pozitif etkide bulunarak lüks ve gösteriş tüketimine yönelmesi veya notr ve pasif kalması olası kaynakların yararlı yatırımlara dönüşmesini motive eder (Zaim, 2012:11;Kozak,1985:79-94).

Bir başka etkisi de sosyal faydayı arttırıcı olmasıdır. Bu çerçevede yatırımların, sosyal faydası yüksek olan alanlara yönelmesine zemin hazırlar. Varlıklı kesimlerde sosyo-psikolojik bir hastalık olarak görünen serveti dışa vurma arzusunun, sosyal fayda ile birlikte gerçekleşmesine destek sağlar. Ayrıca sermaye sahibi girişimcilerin kazanç elde etme isteğini, girişim arzusunu ve anlayışını ortadan kaldırmadan gelir ve servetin yeniden dağılımına fırsat verir (Zaim,2012:11;Kozak,1985:104-106).

4.4 Sosyal Yardım Ve Sosyal Güvenlik Etkisi

Vakıflar, tarihi süreç dikkate alındığında bu sosyal yardımların yoksullukla mücadele etmek ve yoksullara yardım etmek sınırını aştığı, insanlığın yücelmesine, hayatın güzelleşmesine, insan onuruna yaraşır minimum bir refah düzeyinin sağlanmasına yöneldiği görülür. Bu özellikleriyle vakıfların sağladığı hizmetlerden düşük gelirlilerle birlikte diğer gelir grupları

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

da yararlanır. Sosyal yardım sağlayan vakıfların kurucuları sadece çok zengin kimselerden oluşmamaktadır. Esnaf, köylü, asker, işçilerin katılımıyla her sınıftan halkın rol aldığı milli bir sosyal yardımlaşma ve dayanışma zemini hazırlar (Zaim,2012:11;Kozak,1985:28-34). Canatar'ın yaptığı bir çalışmada sadece kadınlar tarafından kurulan vakıfların listesi on sayfa tutmaktadır (Canatar, 2004:XXIII-XL).

Vakıflar çoğu, insanların, iktisadi hayatta yüzyüze kalacakları risklere karşı sosyal güvenliklerini sağlamak amacına hizmet eder. Bugünkü sosyal güvenlik sisteminden farklı olarak, vâkıf (vakfeden) ile yardım alanlar arasında, kişilik onurunu incitmeden dayanışma duyguları gelişmekte, sosyal gruplar arası kaynaşmaya fırsat vermektedir. Yine vakfedenler, iyilik yapmanın iç huzurunu ve tatminini yaşamaktadır. Günümüz sosyal güvenlik sisteminde ise taraflar için duygusal bir alış-veriş sözkonusu değildir. Sözü edilen durumun etkisiyle günümüz toplumlarında var olan "yalnız kalabalıkların" oluştuğu şehir hayatındaki yalnızlaşma ve yabancılaşmanın acıtıcı etkisini en aza indirir. Yardım alanı, yalnızlık, parçalanmışlık ve yabancılık duygusunun kendisinde oluşturacağı yıkımlardan korur (Zaim, 2012:12). Bu yönüyle toplumun sosyal yardım, sosyal dayanışma, sosyal güvenlik ihtiyacını karşılayarak sosyal çatışmaların önlenmesi ve sosyal bütünleşmenin sağlanması yönünde olumlu etkiler yaratır (Işık,2009:9).

5. BULGULAR

5.1 İncelenen Vakıfların İstihdam Oluşturma Etkisi

Her toplum için sosyal barışı sağlamak, fertler ve gruplar arası barışın yanı sıra gelir,servet,adalet ve hizmetlerin dağılımında dengenin sağlanması önemli ve hayati meselelerdir. Bunlara ilişkin sosyal politikalar geliştirmek her yönetim tarzında, yöneticilerin ve topluma karşı sorumluluk hissedenlerin vicdanî, insanî ve yönetimsel görevleri arasındadır. Bu anlamda istihdam sağlayıcı politikaların ve projelerin geliştirilmesi büyük önem arz eder. Bu çerçevde çeşitli kesimleri ilgilendiren; işgücü piyasalarında güvence ve esnekliğin sağlanması, istihdam ve sosyal koruma ilişkisinin güçlendirilmesi, eğitim ve istihdam ilişkisinin güçlendirilerek eğitim görenlerin istihdam açıcı ve istihdam sağlayıcı etkinliğinin artırılmasının yanı sıra özel politika gerektiren grupların istihdamının artırılması (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2017) hususları sosyal barış ve huzur için büyük önem arz etmektedir.

Nüfus artışı ve buna bağlı emek arzı ile ilgili olarak emek piyasalarındaki hareketlilik sosyal bünyede de hareketliliğe yol açar. Bu hareketliliğin olumsuz yönde oluşmaması için istihdam sağlayıcı projelerin hayata geçirilmesi gerekir. İstihdam sağlayıcı projelerin hayata geçirilmesiyle birlikte emek sahibinin iş bulmasıyla başlayan süreçlerin sosyal barışa ve huzura katkılarının olumlu etkisi azımsanmayacak derecede büyüktür. Bu durumda fert ve toplum hayatında istihdam ve istihdam oluşturucu projeler ilişkisi hayatı sürdürme anlamında önemli bir yer işgal eder (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2017).

Bu anlamda vakıfların etkinliği ve işlevselliği dikkat çekicidir. Vakıf anlayışının bu yönlere yöneltilmesi veya fonksiyonel hale gelmesi durumunda toplumun ve devletin üzerindeki

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

büyük yüklerden bir kısmı bu gönüllü ve hayır amaçlı kuruluşlarca yerine getirilmiş olur. Ulusal istihdam Stratejisi (2014-2023)'nde buna özel bir yer verilmemiş olması büyük bir kaynağın atıl kalmasına veya işlev yüklenmemesine yol açabilir (Türkiye Cumhuriyeti Kamuda Stratejik Yönetim). Oysa özel sektöre yol ve yön çizen bu çalışmada üçüncü sektör olan STK'lara ve vakıflara da hedef göstermek yararlı olur. Tarihimizde ve dünyada olduğu gibi ülkemizde de gittikçe önemi artan gönüllü kuruluşların, sosyal refahı artırıcı politikaları uygulamada etkinliğinin yükseltilmesi sosyal fayda açısından büyük önem taşır.
Batı toplumlarında kapitalizmin güçlenmesiyle birlikte tam istihdamın sağlanamamış olmasının etkisiyle çeşitli toplum kesimleri tarafından üçüncü sektör diye vakıf kuruluşlarının toplum refahına katkıda bulunmak üzere sosyal politika aracı olarak işlevler yüklendiği anlaşılmaktadır (Kovancı, 2007).

Vakıf kuruluşu, oluşumu esnasında doğal olarak vakfeden ile birlikte bir veya daha fazla insanı çalıştırma durumunda kalmaktadır. Devamında ürün ya da hizmet üretimi süreçlerinde istihdam imkânlarını ortaya çıkarmaktadır. Ve bunların sonucu olarak insanlığa bedelli veya bedelsiz hizmetler sunarak katkılar sağlamaktadır.

Ekonomik büyümenin sürdürülmesi durumunda servet ve gelir artışının etkisiyle vakıf oluşturma eğilimi artar. Geçmişte köy ve şehirlerin gelişmesinde ve çevre korunmasında vakıfların büyük payı olmuştur. Tarihte şehirlerarası ulaşımın geliştirilmesinde (yol, köprü, kale, kervansaray, ticaret yolları, kanal yerleri vb.) vakıfların büyük katkısı göz ardı edilemez (Zaim, 2012:12).

Yine geçmişte vakıflar, ücretsiz konaklama ve ulaşımı kolaylaştırma gibi hizmetleriyle ticaretin gelişiminde etkili olmuş, ulaşım maliyetlerini ve zorluklarını azaltmıştır. Bu kuruluşlar aracılığıyla toplumsal hizmetlerin sunulması, devletin diğer gelir kaynaklarını savunma, güvenlik ve eğitim gibi alanlarda kullanabilmesi imkânını doğurmuştur (Işık, 2009:9).

Yine iskân siyasetinde vakıfların büyük bir payı vardır. Vakıf imâret, külliye ve diğer tesislerin kurulduğu yerlerin civar ve etrafına insanlar gönüllü olarak yerleştirildiği gibi devletin, bu yerlere insan yerleştirmeşs teşvik politikasına da katkı sağlamıştır (Arslan, 2001;O.L.Barkan,1970:X-XIII). Bir diğer yararı ise vakıflar yoluyla tasarruflarda, kamu hizmeti lehine adeta bir döner sermaye sistemi kurulmasının (Zaim,2012:12) gerçekleşmesidir.

Vakıfların tarihimizde istihdam artışında sağladığı önemli desteklerden söz etmek mümkündür. Barkan'ın bir çalışmasında Süleymaniye Cami ve imareti tesislerinde istihdam edilenler ve aldıkları ücretlerin dökümü yer almaktadır. Bu çalışmada pek çok meslekten insanların istihdam edildiği görülmektedir (Barkan,1971).

Vakıf kurumunun yarattığı istihdam yanında, mesleğinde uzman kişilerin yetişmesine de önemli katkılar sağladığı ve vakıf kurumunun Osmanlı Devleti'nin Asya, Afrika ve Avrupa topraklarında bu denli büyümesinde bu kimselerin önemli bir payının bulunduğu dile getirilmiştir (Özaydın, 2003:24).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

Özü itibariyle insana büyük değer vermekte olan vakıfların kendi döneminin yönetim ve organizasyon anlayışı çerçevesinde örgütlenmesinde insan kaynağının etkin kullanılması meselesi büyük öneme sahiptir.

Modern şartlar altında örgütlenmesi ve işletilmesi durumunda beklenenden daha yüksek oranda istihdam oluşturacağı, insanlara iş kapılarını açacağını ve aynı zamanda kaliteli işgücü yetişmesinde bir eğitim kurumu gibi işlevsel olacağı açıktır. Bunun sonucunda gelir, servet, rafah ve huzurun dengeli dağılımında etkin rol alacağı anlaşılmaktadır.

İstihdam oluşturan vakıflara tarihi örnekler olarak Fatih Sultan Mehmed II Vakfı Vakfiyesi ve Kanuni Sultan Süleyman'ın Süleymaniye Vakfiyesini vermek mümkündür. Üçüncü örnek olarak zaman içerisinde vakıf eserlerinde çeşitli bakım ve onarım çalışmaları sebebiyle oluşan istihdam örnekleridir. Son iki güncel örneğimiz özel vakıf üniversiteleri ve genel olarak vakıflara bağlı tesislerin istihdam etkilerine ilişkin bulgular ele alındı.

5.2 Fatih Sultan Mehmet II Vakıfları Vakfiyesi

İstanbul'u bilim, kültür ve medeniyet merkezi haline getirmeye çalışan Fatih Sultan Mehmet II, bu doğrultuda şehri imar faaliyetlerini önemsemiştir. Bu anlamda Fatih Külliyesi'ni imar etmişt, bu külliye bünyesinde cami, imaret, medrese, darüşşifa gibi medeniyet eserlerini meydana getirmiştir. Bunun yanında İstanbul ve civar şehirlerde hanlar, çarşılar hamamlar, değirmenler, araziler, köyler, mezralar, gelir getiren akarât vakfetmiştir (Öztürk, 2016). Bununla ilgili ayrıntılı bilgilere Fatih Mehmet II Vakfiyeleri'nden erişilebilir (Fatih Mehmet II Vakfiyeleri,1938:201-269).Ayrıca Fatih İmareti Vakfiyesi için (Ergin,1945) yararlanılabilir.

Defne'nin kaynak ve yayın tarihi belirtmeksizin verdiği, aynı zamanda Vakıflar Genel Müdürlüğü web sayfasında yer alan Fatih Sultan Mehmed'in diliyle kaleme alınmış vakfiyesini, istihdam etkisini açıkça görebilmek için düzelterek vermekte yarar vardır:

''Ben ki İstanbul fatihi abd-ı aciz Fatih Sultan Mehmed, bizatihi alın terimle kazanmış olduğum akçelerimle satın aldığım İstanbul'un Taşlık mevkiinde kain ve malum u'l-hudut olan 136 bab dükkanımı aşağıdaki şartlar muvacehesinde vakf-ı sahih eylerim. Şöyle ki: Bu gayr-ı menkulâtımdan elde olunacak nemâlarla İstanbul'un her sokağına ikişer kişi tayin eyledim. Bunlar ki ellerindeki bir kap içerisinde kireç tozu ve kömür külü olduğu halde günün belirli saatlerinde bu sokakları gezerler. Bu sokaklara tükürenlerin, tükrükleri üzerine bu tozu dökerler ki yevmiye 20'şer akçe alsınlar; Ayrıca 10 cerrah,10 tabip ve 3 de yara sarıcı tayin ve nasp eyledim. Bunlar ki ayın belli günlerinde İstanbul'a çıkalar bilâ-istisnâ her kapıyı vuralar ve o evde hasta olup olmadığını soralar; var ise şifası ya da mümkün ise şifa-yâb olalar. Değilse kendilerinden hiçbir karşılık beklemeksizin Dâr ü'l-acezeye kaldırılarak orada salah bulduralar.

Maazallah herhangi bir gıda maddesi buhranı da vaki olabilir. Böyle bir hal karşısında bırakmış olduğum 100 silah, ehli erbaba verile. Bunlar ki hayvanat-ı vahşiyenin yumurtada veya yavruda olmadığı sıralarda balkanlara çıkıp avlanalar. Ki zinhar hastalarımızı gıdasız bırakmayalar. Ayrıca külliyemde binâ ve inşâ eylediğim imârethanede şehit ve şühedânın harimleri ve medine-i İstanbul fukarası yemek yiyeler. Ancak yemek yemeye veya almaya bizzatihi kendüleri gelmeyüp yemekleri güneşin loş bir karanlığında ve kimse görmeden kapalı kaplar içerisinde evlerine götürüle.'' (Vakıflar Genel Müdürlüğü;Defne:1).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

Bu vakfiye şartlarında (Tablo1) karşımıza çıkmaktadır. Bu vakfın halen varlığını sürdürdüğü ve aynı zamanda Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi'nin (Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi, 2016) kurucusu olduğu göz önüne alınırsa asırlarca süren bir istihdam yapıcı özelliği açığa çıkar:

Tablo1: Fatih Vakfiyesi Görevli Tablobu

Meslek	Görev Yeri	Görev Tanımı	Sayı	Ücreti
Sağlık Koruyucu	Sokaklar	Ellerindeki bir kap içerisinde kireç tozu ve kömür külü olduğu halde günün belirli saatlerinde sokakları gezerler. Sokaklara tükürenlerin, tükürükleri üzerine bu tozu dökerler	2	20'şer akçe
Cerrah	İstanbul	Ayın belli günlerinde İstanbul'a çıkarlar bilâ-istisna her kapıyı vuralar ve o evde hasta olup olmadığını soralar; var ise şifası, ya da mümkün ise şifa-yâb olalar. Değilse kendilerinden hiçbir karşılık beklemeksizin Dâr ü'l-acezeye kaldırılarak orada salah bulduralar.	10	
Tabip			10	
Yara sarıcı			3	
Silahlı Avcı	Dağlar	Herhangi bir gıda maddesi buhranı da vaki olabilir. Böyle bir hal karşısında bırakmış olduğum 100 silah, ehli erbaba verile. Bunlar ki hayvanat-ı vahşiyenin yumurtada veya yavruda olmadığı sıralarda balkanlara çıkıp avlananlar ki zinhar hastalarımızı gıdasız bırakmayalar.	100	
Yemek Dağıtıcı	İstanbul fukarası	imarethanede şehit ve şühedânın harimleri ve Medine-i İstanbul fukarası yemek yiyeler. Ancak yemek yemeye veya almaya bizzatihi kendüleri gelmeyüp yemekleri güneşin loş bir karanlığında ve kimse görmeden kapalı kaplar içerisinde evlerine götürüle.		

Bu vakfiye ve vakıflarıyla ilgili daha geniş bilgiye Fatih Mehmed II Vakfiyeleri'nin de yer aldığı Vakıflar Umum Müdürlüğü'nün 1938'de yayınladığı "Fatih Mehmet II Vakfiyeleri (1938), Vakıflar Umum Müdürlüğü Neşriyatı-Türk Vakfiyeleri No.1, Ankara." isimli eserden erişilebilir (Öztürk,2016). Bu kaynakta Fatih Sultan Mehmet Han'ın diğer pek çok vakfıyla ilgili doğrudan bilgiler yer almaktadır. Bu çalışma vakfiyenin tıpkıbasımı ve Türkçe çevirisini içermektedir.

5.3 Süleymaniye Vakfiyesi

Vakıfların istihdama katkısını gösteren bir diğer tarihi örnek olarak,1557-1838 yıllarında İstanbul'da faaliyette bulunan ve dönemin gelir-gider kapasitesi itibariyle en büyük vakıflarından biri olan Kanunî Sultan Süleyman veya diğer bir adıyla Süleymaniye Vakfını (Işık, 2009:7) inceleyebiliriz. Bu vakıf da halen varlığını sürdürmektedir.

Bu vakfın giderlerinin en önemli kalemini vakıf görevlilerine yapılan maaş ödemeleri oluşturmaktaydı. Süleymaniye Külliyesine dahil olan medreselerde, darüşşifada, camide, türbelerde ve imarette hizmet veren görevli sayısı 1557 yılında toplam 636,1703 yılında 1199 idi. Görevlilere vakıf bütçesinden 1557 tarihi itibariyle günlük toplam 2390 akçe ve 1703 yılında toplam 6332 akçe ödenmekteydi (Işık, 2009:7).

Maaş ödemelerinin önemli bir bölümü Süleymaniye Camii'ndeki çeşitli dini ve idari hizmetlerin yürütülmesiyle ilgiliydi. Cami ile ilgili çalışma alanları olarak 300 farklı görev tanımı yapılmış ve çok sayıda görevli bulunmaktaydı.

Cami görevlileri arasında en yüksek maaşı günlük 50 akçe ile cami hatibi ve vaizi alırken, birinci ve ikinci imama günlük 20, üçüncü imama 15 akçe maaş ödenmekteydi.

Bir diğer önemli sayıda kadro istihdam alanı Kanuni ve Haseki Sultan Türbeleriydi. Bu türbelerin her birinde 30'ar kişilik eczahan grubu (her bir görevliye günlük 2 akçe ödenirdi), türbelerin gece gündüz güvenliğini sağlamakla görevli geniş bir bekçi kadrosu (günlük 3'er

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

akçe ödenirdi), ayrıca her bir türbede maaşlı türbedar, buhurcu, saka ve aydınlatma sorumlusu bulunmaktaydı (Işık, 2009:7).

Vakfın diğer önemli görevli kadrosunun istihdam edildiği yer Darüşşifa idi. Medreselerde, Darüşşifa ile birlikte 160'a yakın görevli vardı. Medreselerdeki müderrislere günlük 60 akçe maaş ödenmekteydi. Osmanlı toplumunda ilim insanlarının uzun bir dönem en etkin sosyal gruplardan biri olmasında, ilim adamlarına düzenli, sürekli ve yeterli maaşlarla hayatını sürdürme imkânını veren vakıfların katkısı olabilmiştir (Işık, 2009:7; Doğan, 2006:21-22).

Vakıf imaretindeki faaliyetlerin yürütülmesinde 60'ın üzerinde görevli çalışmaktaydı. En yüksek maaş günde 22 akçe olarak imaret şeyhine ödenmekteydi. Vakfın idari ve mali işlerinden sorumlu olan mütevelli en yüksek maaşı almakta olup, günlük 100 akçe idi. Vakfın gelir fazlalarından tahsis edilen ve bu nedenle zevaid-horân olarak adlandırılan maaş niteliğinde başka ödemeleri de bulunmaktaydı. Bu ödemelerin büyük bir bölümü görev karşılığı maaş almaktan çok, özellikle görevli oldukları dönemlerde yüksek bir hayat standardına sahip olan ancak herhangi bir nedenle gelirlerini kaybetmiş kesimlere yönelik bir sosyal yardım niteliğindeydi. Örneğin, daha önce kazasker veya kadı olarak görev yapmış kişilere yeni tayin bekleme süresince günlük 150 akçeye ulaşan yüksek maaşlar ödeniyor ve bir göreve atanmaları halinde bu maaş kesiliyordu (Işık, 2009:7;Doğan, 2006:21-22).
Bu anlatımı aşağıdaki tabloda daha net görmek mümkündür.

Tablo2: Süleymaniye Camii, Kanuni ve Haseki Sultan Türbeleri ile Darüşşifa ve Medrese Görevlileri

Meslek	Görev Yeri	Görev Tanımı	Sayı	Ücreti
Cami hatibi	Süleymaniye Cami	Hutbe okuma		50 akçe
Vaiz		Vaaz verme		50 akçe
Birinci imam				20 akçe
İkinci imam				20 akçe
Üçüncü imam				15 akçe
Eczahan Grubu	Kanuni Türbesi		30	2 akçe
Eczahan Grubu	Haseki Sultan Türbesi		30	2 akçe
Güvenlik Görevlisi	Kanuni Türbesi	Türbelerin gece gündüz güvenliğini sağlamak	Geniş	3 akçe
Güvenlik Görevlisi	Haseki Sultan Türbesi		Geniş	3 akçe
Türbedar	Kanuni Türbesi			
Türbedar	Haseki Sultan Türbesi			
Buhurcu	Kanuni Türbesi			
Haseki Sultan Türbesi	Haseki Sultan Türbesi			
Saka	Kanuni Türbesi			
Saka	Haseki Sultan Türbesi			
Aydınlatma sorumlusu	Kanuni Türbesi			
Aydınlatma sorumlusu	Haseki Sultan Türbesi			
Tabib ve Müderris	Darüşifa ve Medrese		160	60 akçe
	İmaret		60+	22 akçe
Mütevelli	Vakıf Yönetimi			100 akçe
Zevaid-horan	Görev beklemekte			-150 akçe

Yine Barkan'ın bir çalışmasında Süleymaniye Camii ve İmareti tesislerinde istihdam edilenler ve aldıkları ücretlerin dökümü yer almaktadır. Pek çok meslekten insanların istihdam edildiği görülmektedir (Barkan,1971). İşçilerin hukuki ve sosyal durumu, iş yerinde çalışma nizamı, devam meselesi ve tatiller, aylık devam cetvelleri, çalışanların sanat, din ve memleketlerine göre dağılımı ile ilgili bilgiler yer almaktadır (Barkan, 1972).

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

5.4 Çeşitli Sebeplerle İstihdam Etkisi

Bir vakfın kurulması demek, bir hizmetin yapılması için servetin vakfedenin mülkiyetinden çıkarak gelir seviyesi düşük grupların kullanımına, yani toplumun mülkiyetine geçmesi demek olduğundan servet transferinden sonra bu servetin gelirleriyle sağlanan hizmetler yoluyla, düşük gelirli gruplar lehine gelirin yeniden dağılımı sağlanır. Servet transferi bir defa olmakla birlikte gelir transferi vakıf yaşadıkça devam eder (Zaim,2012:2). Bu anlayışla Osmanlı'da vakıflar aracılığıyla düşük gelirli kişilere gelir sağlama konusunda bu kişilere yardım sağlanırken, psikolojik durumlarının dikkate alınması, yardım eden ve edilenin çoğu kere birbirlerini tanımamaları, yardımlaşmada dikkat edilen önemli konulardan olmuştur (Işık,2009:6-7).

Osmanlıda neredeyse her alanda hizmet veren binlerce sayıdaki vakfın, bu hizmetleri yürütebilmek için çok sayıda personel çalıştırması ve karşılığında maaş ödemesi dolayısıyla ülkede istihdamı arttırıcı yönde katkıda bulunmuştur. Ayrıca zamanla yıpranan ve onarım gerektiren vakıf eserlerinin bakımı durumunda ek istihdam (Işık,2009:7) ortaya çıkmıştır. Bugünlerde de tarihi vakıf eserlerinin restosayonu işinin kendisi, zaman içerisinde bakımının yanı sıra bu eserlerin işletilmesiyle büyük çaplı bir istihdam oluşmaktadır. Milli servete geçmişten gelen bir katkı olarak etkisini göstermektedir.

Yine bu vakıfların birer üretim ve satış-pazarlama, tedarik ve tüketim kuruluşları gibi ekonomik hayatta etkin ve aktif olmasıyla da oldukça büyük oranda istihdam oluşturabilmektedir.

Yapılan bir çalışmada (Erdoğan,1968) Konya, Niksar, Kayseri, Eskişehir, Balıkesir, Bor, Manisa, Milas, Amasya, Karaman, Sivas, Darende, Ereğli, Maraş, İzmir, Bolu, Ankara, Ürgüp, Geyve, Birgi ve Ayasluğ, İznikmid, Ardahan, Gedegara, Kastamonu, Karahisar-ı Sahip, Çankırı, Tokat, Boyabât, Sinop, Akçaşehri, Bolu, Kütahya, Kale-i Sultaniye, Tire, Adana, Kocaeli, Sabancı Kasabası, Karamürsel, Krüle, Alaşehir, Üsküdar, Amasya, Bozok, Antakya, Erzurum, Diyarbekir, Amid, Bursa, Mihaliç, Muğla gibi Anadolu'nun çeşitli yerleşim yerlerinde yapılan restorasyon ve yeniden inşâ faaliyetleri ile ilgili belgeler verilmiştir.

Bu anılan yerlerde; deprem, su baskını, yıpranma, çökme, bakımsızlık sebebiyle tamire ihtiyacı olan çeşitli vakıfların tamir, bakım, restorayon yeniden inşa gibi hususlarda hükümlere yer verilmiştir. Bunlardan kiminde kaç eleman istihdam edilerek anılan çalışmaların tamamlanması gerektiği gibi açıklamaları da bulmak mümkündür. Kaynağımızda, bu konuda, 973 hicri-1565/1566 -1279 hicri -1862/1863 miladi tarihleri (Tarih Çevirme Kılavuzu) arasında 117 hüküm yer almıştır.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

5.5 GÜNÜMÜZ VAKIFLARININ İSTİHDAM ETKİSİ

5.5.1 Özel Vakıf Üniversiteleri

Günümüzde vakıfların istihdam oluşturmalarına örnek olarak özel vakıf üniversitelerini ele almak mümkündür. ÖSYM 2010-2011 yılı verilerine göre bu üniversitelerinin oluşturduğu akademik istihdam sayısı 12.392 kişidir. Yani toplam akademisyen sayısının yaklaşık %12'sidir. Vakıf Üniversiteleri Birliği'nin belirttiğine göre yaklaşık 10.000 akademik olmayan personel de bu kurumlarda istihdam edilmektedir (Sarıcaoğlu, 2012). Ayrıca vakıf üniversiteleri her yıl devlete yaklaşık 500 milyon TL SGK primi, 125 milyon TL KDV ödemekte ve 10 yıl içinde ülke ekonomisine katkısını 45 milyar TL'ye çıkarmayı hedeflemektedir (Polat, 2012). Ekonomik açıdan özel üniversitelerin istihdam yapıcı, vergi ödeyen ve kapasite artıran kurumlar olduğu dile getirilir. Özel üniversiteler vergi ödeyerek devlet bütçesine doğrudan, temelde devletin verdiği bir hizmeti üstlenerek de dolaylı katkıda bulunur. Yine özel üniversitelerin yapmış oldukları yatırımlar, harcamalar ve sağladıkları iş imkânlarının uzun vadede ülke kalkınmasına büyük katkılarda bulunacağı açıktır (Erguvan, 2013).

YÖK'ün, 2015-2016 yılına ait "Tablo 2 Öğretim Elemanları Sayıları Özet Tablosu"na göre vakıf üniversiteleri belirtilen dönemde toplamda 23,174 öğretim elemanı istihdam etmiştir (https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T2.pdf).

Değerlendirmelere göre yaklaşık olarak 21,000 civarında akademik olmayan personel istihdam edilmiştir. Yine bu yatırımların ve zincirleme istihdamın etkisiyle tedarikçi ve hizmet sağlayıcı yatırımlara ve istihdama yol açtığını söylemek mümkündür. 2016 Temmuz'u itibariyle sayıları 8 MYO ve 76 üniversiteye ulaşan (Vakıflar Genel Müdürlüğü) vakıf üniversitelerinde çalışan akademisyen sayısı dikkat çekici oranda artan bir yükseliş izlemiştir.

Tablo 3: Vakıf Üniversiteleri Öğretim Elemanları Sayıları

TABLO 2. ÖĞRETİM ELEMANLARI SAYILARI ÖZET TABLOSU, 2015 - 2016
TABLE 2. SUMMARY TABLE OF THE NUMBER OF TEACHING STAFF, 2015 - 2016

	PROFESÖR PROF			DOÇENT ASSOC PROF			YARDIMCI DOÇENT ASST PROF			ÖĞRETİM GÖREVLİSİ INSTRUCTOR			OKUTMAN LANGUAGE INSTRUCTOR			UZMAN SPECIALIST			ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ RESEARCH ASSISTANT			ÇEVİRİCİ TRANSLATOR			E.Ö.PL. ED&TNG PLANNER			TOPLAM TOTAL		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
TOPLAM TOTAL	15790	6626	22416	9738	5285	15023	21087	14214	35301	12278	9574	21852	3954	6341	10295	1968	1897	3865	23759	23617	47376	7	14	21	9	10	19	88590	67578	156168
VAKIF ÜNİVERSİTELERİ FOUNDATION UNIVERSITIES	2542	945	3487	1189	738	1927	3678	3222	6900	1947	2657	4604	816	2026	2842	70	73	143	1313	1957	3270	0	0	0	1	0	1	11556	11618	23174

YÖK'ün 19.06.2017'de yayınladığı aşağıda verdiğimiz tabloda ise vakıf üniversitelerinin bünyelerinde toplamda 21.635 akademik eleman, vakıf MYO'larda ise 450 akademik eleman istihdam ettiği anlaşılmaktadır (YÖK istatistikleri). Toplamda 21,085 akademik eleman istihdam edilmiştir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

Tablo 4:Özet Akademisyen Sayıları

19.06.2017 18:35

ÖZET AKADEMİSYEN SAYILARI

Üniversite Türü	Profesör			Doçent			Yardımcı Doçent			Öğretim Görevlisi			Okutman			Uzman			Araştırma Görevlisi			Çevirici			Eğt. Öğr. Plan.			Öğretim Görevlisi Doktora			Genel Toplam		
	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.	Erkek	Kadın	Top.
DEVLET	13256	6012	19268	7955	4638	12593	17031	11498	28529	10134	6599	16733	3011	4305	7316	1870	1835	3705	22006	21559	43565	7	14	21	30	12	42	47	27	74	75347	56499	131846
VAKIF	2449	1002	3451	977	712	1689	3418	3245	6663	1477	2234	3711	626	1841	2467	66	75	141	1113	1786	2899	0	0	0	0	0	0	286	328	614	10412	11223	21635
VAKIF_MYO	3	0	3	3	0	3	12	14	26	121	204	325	5	9	14	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	62	17	79	206	244	450
TOPLAM	15708	7014	22722	8935	5350	14285	20461	14757	35218	11732	9037	20769	3642	6155	9797	1936	1910	3846	23119	23345	46464	7	14	21	30	12	42	395	372	767	85965	67966	153931

Yine YÖK'ün Tablo 2. Öğretim Elemanları Sayıları Özet Tablosu, 2016-2017'de yayınladığı ve aşağıda verdiğimiz tabloda ise vakıf üniversitelerinin bünyelerinde toplamda 21.460 akademik eleman, vakıf MYO'larda ise 450 akademik eleman istihdam ettiği anlaşılmaktadır (YÖK istatistikleri). Buna göre bu dönemde, toplamda 21,910 akademisyen istihdam edilmiştir. Bu iki bilgi karşılaştırıldığında konjonktürel gelişmelerin etkisiyle akademisyen sayısında bir gerileme olduğu söylenebilir.

Tablo 5: Vakıf Üniversiteleri Öğretim Elemanları Sayıları 2016-2017

TABLO 2. ÖĞRETİM ELEMANLARI SAYILARI ÖZET TABLOSU, 2016 - 2017
TABLE 2. SUMMARY TABLE OF THE NUMBER OF TEACHING STAFF, 2016 - 2017

	PROFESÖR PROF			DOÇENT ASSOC PROF			YARDIMCI DOÇENT ASST PROF			ÖĞRETİM GÖREVLİSİ INSTRUCTOR			OKUTMAN LANGUAGE INSTRUCTOR			UZMAN SPECIALIST			ARAŞTIRMA GÖREVLİSİ RESEARCH ASSISTANT			ÇEVİRİCİ TRANSLATOR			E.Ö.PL. EDĞTNG PLANNER			TOPLAM TOTAL		
	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T	E	K	T
TOPLAM TOTAL	15602	6933	22535	8921	5282	14203	20185	14467	34652	12056	9367	21423	3653	6146	9799	1903	1871	3774	22607	22714	45321	7	13	20	24	12	36	84958	66805	151763
DEVLET ÜNİVERSİTELERİ STATE UNIVERSITIES	13193	5948	19141	7956	4589	12545	16842	11298	28140	10096	6559	16655	3011	4274	7285	1834	1794	3628	21474	20929	42403	7	13	20	24	12	36	74437	55416	129853
VAKIF ÜNİVERSİTELERİ FOUNDATION UNIVERSITIES	2406	985	3391	962	693	1655	3330	3155	6485	1780	2585	4365	637	1863	2500	69	77	146	1133	1785	2918							10317	11143	21460
VAKIF MESLEK YÜKSEK OKULLARI FOUNDATION VOCATIONAL TRAINING SCHOOL	3		3	3		3	13	14	27	180	223	403	5	9	14													204	246	450
ÖNLİSANS VOCATIONAL TRAINING SCHOOL PROGRAMS	3		3	3		3	13	14	27	180	223	403	5	9	14													204	246	450

Resmi İstatistik Programı kapsamında yayımlanmaktadır

E: ERKEK/MALE K: KADIN/FEMALE T: TOPLAM/TOTAL

28.04.2017

Özel Vakıf üniversitelerinde ve bağlı kuruluşlarda istihdam edilen profesyonel çalışanlar, idari birimlerde çalışanlar ve hizmetli çalışanlar ile ilgili bilgilere ne yazık ki erişmek mümkün olmadı. Bunlara ilişkin bir çalışma yapmak bir makale için zaman ve diğer imkânlar bakımından hayli zorlayıcı görünmektedir. Bundan dolayı erişebildiğimiz yukarıda verilen verileri değerlendirmek durumunda kaldık.

5.5.2 Vakıf Kuruluşları

Yeni vakıflarla ilgili seçilmiş veriler (2010-2015) tablosundan (T.C Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü , 2017) yararlanarak oluşturduğumuz aşağıdaki tablo 5'te vakıfların ücretli ve gönüllü istihdam ettiği kişi sayısı gösterilmektedir.

Tablo 5: Yeni Vakıflarda Çalışan Sayısı (2010-2015)

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

VERİ DESENİ		2010	2011	2012	2013	2014	2015
Yeni Vakıf Sayısı		4.506	4.564	4.653	4.748	4.887	5.013
YURTİÇİ	Şube Sayısı	1.368	1.481	1.407	1.549	2.842	1.511
	Temsilcilik Sayısı	346	300	309	262	448	547
YURTDIŞI	Şube Sayısı	1	2	4	1	4	3
	Temsilcilik Sayısı	13	13	14	16	17	20
Ücretli çalışan personel sayısı		13.365	13.713	16.031	17.205	16.810	17.022
Ücretli çalıştıran vakıf sayısı		1.780	1.814	1.838	1.869	1.893	1.909
Gönüllü çalışan personel sayısı		1.005.887	1.006.478	1.007.156	1.107.847	1.021.848	1.021.681
Gönüllü personel çalıştıran vakıf sayısı		634	623	623	612	604	589
Vakıflarca gerçekleştirilen uluslararası faaliyet sayısı		288	307	353	321	305	327
Uluslararası faaliyetlerde bulunan vakıf sayısı		112	114	131	129	124	124

(*) Tabloda yer alan veriler, vakıflar mevzuatı gereği vakıflarca her yıl verilmesi zorunlu olan "YILLIK BEYANNAME" lerden derlenmiştir. "YILLIK BEYANNAME" teslim süresi takip eden yılın ilk altı (6) ayında gerçekleştiğinden, 2016 yılına ait detay verileri Temmuz'2017 tarihinde yayınlanacaktır.

Bu verilere göre 2015 yılında yeni vakıf sayısı 5,013 olup ücretli çalışan personel sayısı 17,022, ücretli çalıştıran vakıf sayısı ise 1,909'dur. Yine 2015 yılında gönüllü çalışan personel sayısı 1,021,681 kişi iken gönüllü personel çalıştıran vakıf sayısı ise 589 vakıftır.

Yeni vakıflarla ilgili seçilmiş veriler (2012-2016) ile ilgili olan aşağıdaki tabloda (http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik205.pdf) ise rakamlar yukarıda verilenlerden farklılık göstermektedir. Burada 2015-2016 arasında yeni vakıf sayısı 5,008'den 5,100'e çıkmıştır.

Ücretli çalışan personel sayısı 2015'te17,107 iken 2016'da düşüş göstererek 17,093'e inmiştir. Bu durumun konjonktürel şartlardan kaynaklandığı söylenebilir. Ücretli çalıştıran vakıf sayısında da düşüş görülmektedir. 2015'te1,924 iken 2016'da 1,863 olmuştur. Yine 2015 yılında gönüllü çalışan personel sayısı 1,021,710 kişi iken 2016'da bu sayı 1,025,538'e yükselmiştir. Ücretli çalışan sayısından oldukça fazla bir miktarda gönüllü çalışan sayısında artış görülmektedir. Gönüllü personel çalıştıran vakıf sayısı ise bu iki yıl arasında 601'den 612'ye yükselmiştir. Bu durum vakıfların hem gönüllü hem de ücretli çalışma etkisi olduğunu göstermektedir.

Gönüllü çalışmalar yüretenlerin duygusal ve manevi olarak aldıkları haz ve edindikleri tatmin olma ve mutlu olma durumu hem kendilerini hem de toplumu pek çok sosyal ve psikolojik hastalıktan korumaktadır. Buna ilave olarak bu çalışmalar ile topluma kattıkları değerler de pek çok soruna çözüm olmaktadır.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

Tablo 6: Yeni Vakıflarda Çalışan Sayısı (2012-2016)

YENİ VAKIFLARLA İLGİLİ SEÇİLMİŞ VERİLER (2012–2016)

VERİ DESENİ		2012	2013	2014	2015	2016
Yeni Vakıf Sayısı		4.652	4.747	4.883	5.008	5.100
YURTİÇİ	Şube Sayısı	1.408	1.532	1.622	1.533	1.696
	Temsilcilik Sayısı	305	261	434	557	578
YURTDIŞI	Şube Sayısı	4	1	4	3	55
	Temsilcilik Sayısı	14	15	16	19	18
Vergi Muafiyeti Olan Vakıf Sayısı		246	241	259	268	264
Vakıflarda Üyelik	Gerçek Kişi Sayısı	1.165.166	1.064.795	1.091.481	1.146.370	1.219.614
	Tüzel Kişi Sayısı	24.668	54.052	59.301	31.312	27.927
Üyesi Olan Vakıflar	Üyeleri Sadece Gerçek Kişi Olan Vakıf Sayısı	2.895	2.978	3.077	3.152	3.000
	Üyeleri Sadece Tüzel Kişi Olan Vakıf Sayısı	167	149	143	154	140
	Üyeleri Gerçek ve Tüzel Kişilerden Oluşan Vakıf Sayısı	647	628	652	635	597
Ücretli çalışan personel sayısı		16.039	17.214	16.845	17.107	17.093
Ücretli çalıştıran vakıf sayısı		1.839	1.871	1.897	1.924	1.861
Gönüllü çalışan personel sayısı		1.007.156	1.107.849	1.021.858	1.021.710	1.025.538
Gönüllü personel çalıştıran vakıf sayısı		623	613	605	601	612

(*) Tabloda yer alan veriler, vakıflar mevzuatı gereği vakıflarca her yıl verilmesi zorunlu olan "YILLIK BEYANNAME" lerden derlenmiştir. "YILLIK BEYANNAME" teslim süresi takip eden yılın ilk altı (6) ayında gerçekleştiğinden, 2017 yılına ait detay verileri Temmuz'2018 tarihinde yayınlanacaktır.

Anılan Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün web sayfasında verilen istatistikler içerisinde Cemaat vakıfları ile ilgili seçilmiş verilerde ise 2012-2016 arasında (http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik264.pdf) bu vakıflara ilişkin diğer bilgiler yanında vakıf sayısı, ücretli ve gönüllü çalışan sayıları verilmiştir.

Tablo 7: Cemaat Vakıflarında Çalışan Sayısı (2012-2016)

CEMAAT VAKIFLARLA İLGİLİ SEÇİLMİŞ VERİLER (2012–2016)

VERİ DESENİ		2012	2013	2014	2015	2016
Cemaat Vakıfları Sayısı		162	165	166	167	167
Vakıflarda Üyelik	Gerçek Kişi Sayısı	18	24	18	17	17
	Tüzel Kişi Sayısı	43	47	41	40	40
Ücretli çalışan personel sayısı		1.560	1.587	1.559	1.670	1.795
Ücretli çalıştıran vakıf sayısı		80	83	78	92	92
Gönüllü çalışan personel sayısı		399	420	402	317	302
Gönüllü personel çalıştıran vakıf sayısı		25	28	29	22	21

(*) Tabloda yer alan veriler, vakıflar mevzuatı gereği vakıflarca her yıl verilmesi zorunlu olan "YILLIK BEYANNAME" lerden derlenmiştir. "YILLIK BEYANNAME" verme süresi takip eden yılın ilk altı (6) ayında gerçekleştiğinden, 2017 yılına ait detay veriler Temmuz/2018 tarihinde yayınlanacaktır.

Bu verilere göre 2015-2016 yılları arasında cemaat vakıf sayısı 167 olup ücretli çalışan personel sayısı 1,795, ücretli çalıştıran vakıf sayısı ise 92'dur. Yine 2015 yılında gönüllü çalışan personel sayısı 317 kişi iken bu sayı 2016'da 302'ye düşmüştür. Gönüllü personel çalıştıran vakıf sayısı ise aynı yıllarda sırasıyla 22 ve 21 vakıftır.

Mülhak vakıflarda çalışanlar ile ilgili bilgiler içeren aşağıdaki tabloda (http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik260.pdf) verildiği gibi bu vakıfların sayısı 2012-2015 arasında düşüş göstermiş olup 280'den 265'e inmiştir.

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

Bu yıllar arasında ücretli çalışan personel sayısında artış görülmektedir.59'dan 71'e yükselmiştir. Ücretli çalıştıran vakıf sayısı ise 22 ile 25 arasında seyretmiştir. 2015 yılında gönüllü çalışan personel sayısı düşüş göstermiş olup 24'ten 4'e inmiştir. Gönüllü personel çalıştıran vakıf sayısı ise aynı yılda 3'e gerilemiştir.

Tablo 8: Mülhak Vakıflarda Çalışan Sayısı (2012-2016)

MÜLHAK VAKIFLARLA İLGİLİ SEÇİLMİŞ VERİLER (2012-2016)

VERİ DESENİ	2012	2013	2014	2015	2016
Mülhak Vakıf Sayısı	280	278	271	265	
Ücretli çalışan personel sayısı	59	59	76	71	
Ücretli çalıştıran vakıf sayısı	25	22	25	25	
Gönüllü çalışan personel sayısı	24	24	4	4	
Gönüllü personel çalıştıran vakıf sayısı	4	5	4	3	

(*) Tabloda yer alan veriler, vakıflar mevzuatı gereği vakıflarca her yıl verilmesi zorunlu olan "YILLIK BEYANNAME" lerden derlenmiştir. "YILLIK BEYANNAME" verme süresi takip eden yılın ilk altı (6) ayında gerçekleştiğinden, 2017 yılına ait detay veriler Temmuz/2018 tarihinde yayınlanacaktır.

Yine 2015 yılı itibariyle vakıf kuruluşları toplamda 1.615 adet tesis ve müesseseye sahiptir. Bunlar; "yurt/pansiyon, misafirhane, kamp tesisi/kreş ve gündüz bakımevi, yatılı çocuk yuvası/gençlik merkezi, sığınma evi/kadın misafirhanesi, huzurevi, aşevi/aşocağı, hastane/dispanser/sağlık/rehabilitasyon merkezi, kütüphane, okuma odası/kitaplık, eğitim/kurs tesisi, dershane, sergi salonu, konferans salonu, spor sahası, spor salonu, lokal, dini eğitim/kuran kursu, özürlüler okulu/çocuk terapi merkezi, anaokulu/ilköğretim okulu/lise, üniversite (fakülte/yüksekokul), diğer" şeklinde tabloda belirtilmiştir (Vakıflar Genel Müdürlüğü).Bu tesislerde istihdam edilenlerin sayısı ile ilgili bilgiler ne yazık ki belirtilmemiştir.Şu var ki tesislerin sayıca fazla olması istihdam edilen oldukça kabarık bir işgücünü akla getirmektedir.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu araştırmanın vardığı sonuçları şöyle sıralamak mümkündür: Vakıflar, insanlığın ortak mirası olduğu gibi bütün insan nesline hizmet üretmeyi amaçlar. Aynı zamanda birer gönüllü kuruluş olarak devletin imkânları dışında varlıklı olsun olmasın herkesin ve her kesimden insanın topluma pozitif katkı sunabileceği sosyo-ekonomik birer alandır. Devlet, fertler ve kesimler arası gelir, servet, sağlık, refah ve mutluluk dengesini sağlamak amacıyla vakıfların oluşturulmasını, gönüllü faaliyetlerin ve oluşumların meydana çıkmasını teşvik ederek bir sosyal politika aracı olmak üzere bu tür oluşumlardan destek alabilir ve yararlanabilir. Böylece sosyal ve ekonomik kalkınmaya büyük bir ivme kazandırabilir.

Bu çalışmada, bulgular kısmında görüldüğü üzere tarihte ve günümüzde istihdam oluşturmak konusunda kamu ve özel sektör yanında bir üçüncü sektör olarak vakıflar ve gönüllü kuruluşlar ücretli ve gönüllü istihdam imkânları oluşturmuşlardır. Bu doğrudan istihdamın etkisiyle oluşan ek, dolaylı, sürekli ve müteselsil istihdam ve vakıfların sürekliliği kadar bakım ve hizmetlerinin sürdürülmesi ve amaçlarının gerçekleştirilmesi amacıyla sürekli istihdam oluşturmuş ve oluşturmaktadır. Yine dolaylı istihdamın etkisiyle meydana gelen

AKADEMİK BAKIŞ DERGİSİ
Sayı: 63 Eylül – Ekim 2017
Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi
ISSN:1694-528X Calal-Abad Uluslararası Üniversitesi,
Türk Dünyası Kırgız – Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü
Calal-Abad – KIRGIZİSTAN
http://www.akademikbakis.org

ikinci, üçüncü belki dördüncü zincirleme dolaylı istihdam ve tedarik zincirlerindeki istihdam etkileri dikkat çekicidir.

Genelde vakıflar ve bağlı kuruluşları ve özel vakıf üniversiteleri ve bağlı kuruluşlarının kesin istihdam verilerine ulaşma imkânı oluşmadığından mevcut verileri örnek veriler olarak değerlendirmek durumunda kalındı. Bundan dolayı genel istihdam verileri ile karışlaştırmak ve oranlamak mümkün olmadı.

Bütün bunların neticesi olarak tarihte ekonomik ve sosyal gelişmenin ve kalkınmanın olduğu kadar sosyal yardımlaşma ve dayanışmanın da ana sürekleyicisi olarak vakıflar tarih sahnesinde yer almıştır. Ele alınan genelde vakıflar ve özel vakıf üniversiteleri örneğinde olduğu gibi belirtilen istihdam arttırıcı fonksiyonunu göz önüne alarak vakıf kuruluşlarını oluşturmanın teşvik edilmesi, gelişme ve kalkınma bakımından önemlidir.

Buna bağlı olarak vakıf mevzuatının eksikliklerinin giderilmesi gerektiği gibi vakıf kuruluşunun, denetiminin ve belirtilen sosyal ve ekonomik faydalarının devamı için işletilmesinin ve yönetilmesinin rasyonellik, kârlılık, verimlilik ve sürdürülebilirlik ilkelerine dayalı modern ve varlığını koruyucu yöntemler üzere kurulu olmasını sağlayıcı ve yapıcı yönde teşvik edilmesi gerekir.

KAYNAKÇA

Akgündüz,A.(1988).*İslam Hukukunda ve Osmanlı Tatbikatında Vakıf Müessesi,*Ankara, TTK.

Alp,S.(2009).Refah Devleti Düşüncesinin Gelişimi ve Bir Liberal Alternatif Olarak üçüncü Sektör. *Maliye Dergisi* (156), 265-279.

Arslan,H.(2001).*16.yy Osmanlı Toplumunda Yönetim,Nüfus,İskan,Göç ve Sürgün.*İst. Kaknüs.

Barkan, O.L. (1970). *İstanbul Tahrir Defteri 953/1546 Tarihli*İst. İst. Fetih Cemiyeti,İst. Ens.

Barkan,Ö.L.(1971).Süleymaniye Cami Ve İmareti Tesislerine Ait Yıllık Bir Muhasebe Bilançosu 993/994 (1985/1586).*Vakıflar Dergisi* (IX),109-161.

Barkan,Ö.L.(1972). *Süleymaniye Camii ve İmareti İnşaatı (1550-1557).*Ankara.TTK.

Başçı,V.(2007). Bir Medeniyet Kurumu Olarak Vakıflar Ve Sosyal Hizmet Kurumları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9*(1), 1.

Berki,Ş.(1971).Türkiye'de İmparatorluk ve Cumhuriyet Devrinde Vakıf Çeşitleri.*Vakıflar Dergisi*, 1-12.

Buluş, A. (2009). Sivil Toplum Kuruluşlarına Tarihsel Bir Örnek: Osmanlı Vakıfları. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*(16), 24.

Canatar,M. (2004*).İstanbul Vakıfları Tahrir Defteri (1009/1600) Tarihli.*İstanbul.

Defne,S.(ty). Medeniyetin Anası Olarak Vakıf. *Genç Hukukçular Hukuk Okumaları*,153.

Dereci, S.,Ersen,T. B. (2017). *Monitoring Matrix on Enabling Environment for Civil Society Development -TURKEY Country Report- "The Civil Society Environment in Turkey 2016 Report".* İstanbul: TUSEV Publications, May 2017.

Doğan,M.(2006).Vakıf Medeniyetimize Sosyal Siyaset Ve Sosyoloji Açısından Bir Yaklaşım. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Konferansları*,9-28.

Dura, M. Ö.-O. (2010). Sosyal Politika Aracı Olarak Dernek ve Vakıflarda Gıda Bankacılığı. *İnsan Hakları Yıllığı, 28*, 45-66.

Erdoğan.,M.(1968).Osmanlı Devrinde Anadolu Camilerinde Restorasyon Faaliyetleri. *Vakıflar Dergisi* (VII), 149-205.

Ergin,O.Nuri. (1945).Fatih İmareti Vakfiyesi.İstanbul.İstanbul Belediyesi.

Erguvan,D.(2013).Vakıf Üniversitelerinin Türkiye Yükseköğretim Sistemi Üzerindeki Etkilerine Dönük Akademisyen Algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri* (13(1)), 137-160.

Hayek,F.A. (1993). Law, Legislation and Liberty, v.3 The Political Order Of A Free People.London.Routledge.

Hayek,F.A.(1997).*Hukuk, Yasama ve Özgürlük: Özgür Bir Toplumun Siyasal* Düzeni. (M. Öz, Çev.) İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.

Hilmi,Ö.(1977).*İthal Ül- Ahlâf Fî Ahkâmi'l Evkâf.* Ankara: Vakıflar Genel Müdürlüğü.

Işık,H.(2009).Bir Kamu Hizmeti Birimi Olarak Vakıfların Osmanlı Toplum. *Akademik Bakış* (16), 2.

Kazıcı, Z.(1985).*İslâmi ve Soyal Açıdan Vakıflar*1985İstanbul.Marifet Yay.

Kazıcı,Z.(2004).*Osmanlı Vakıf Medeniyeti.* İstanbul: Bilge Yayınları.

Koçak.O. Ve diğerleri (2017).Belediyelerde Sosyal Politika Uygulamaları Ve Pendik Belediyesi Örneği. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches 7*12120-144.

Kovancı,O.(2007).The Third Sector and the Changing Welfare State. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi , 61* (2), 162-163.

Kozak,İ.Erol.(1985).*Bir Sosyal Siyaset Müessesesi Olarak Vakıf*.İstanbul.Akabe Yay.

Özaydın,M.M.(2003).Vakıfların Sosyal Politika İşlevleri Ve Günümüzde Artan Önemi. *Kamu-İs , 7* (2/2003), 24.

Öztürk,H.(2016).Fatih Mehmet Iı Vakfiyeleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Tıp Tarihi ve Etik Dergisi,*(Cilt 1,Sayı:1 (2016).

Tuna, O. -Y.Nevzat (1994). *Sosyal Siyaset.* İstanbul: Filiz Kitabevi.

Vakıflar Umum Müdürlüğü *(1938).Fatih Mehmet II Vakfiyyeleri*.Ankara.

Zaim,S.(2012).Vakıflarımızın İktisadi ve Sosyal Açıdan Değerlendirilmesi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 1-18.

İNTERNET KAYNAKLARI

Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı.(2017, 03 29).*http://www.uis.gov.tr/*. 03 29, 2017 tarihinde Ulusal İstihdam Stratejisi: http://www.uis.gov.tr/ adresinden alındı

EkonomisT/Makale. (tarih yok). 03 17, 2017 tarihinde Üçüncü Sektör: http://nefhamakale.blogspot.com.tr/2006/02/nc-sektr.html adresinden alındı

Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi.(2016, 05 29).Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi: http://www.fatihsultan.edu.tr/Kurucu-Vakiflar adresinden alınmıştır

İslamiyet, S.(2017, Nisan 23).*Öldükten sonra amel defterleri kapanmayan üç kimse kimlerdir?* Nisan 23, 2017 tarihinde Sorularla İslamiyet: https://sorularlaislamiyet.com/oldukten-sonra-amel-defterleri-kapanmayan-uc-kimse-kimlerdir adresinden alındı.

Salamon M Lester,H.K.(1996).Social Origins Of Civil Society: Explaining The Nonprofit Sector Cross-Nationally. *Working Papers of the The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project* . Baltimore, Maryland, Baltimore, Maryland, USA: The Johns Hopkins University Institute for Policy Studies. 04 05, 2017 tarihinde http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.197.9547&rep=rep1&type=pdf adresinden alındı.

Tarih Çevirme Kılavuzu.(tarih yok).05 29, 2017 tarihinde Tarih Çevirme Kılavuzu: http://www.ttk.gov.tr/genel/tarih-cevirme-kilavuzu/ adresinden alındı.

Türkiye Cumhuriyeti Kamuda Stratejik Yönetim. (tarih yok). 10 29, 2016 tarihinde http://www.sp.gov.tr/upload/xSPTemelBelge/files/OodjE+Ulusal_Istihdam_Stratejisi.pdf adresinden alındı.

Upsall,D.(tarih yok).*Spain – A Country of Growth, Opportunity and Challenges for the Third Sector*.04 19, 2017 tarihinde http://www.darylupsall.com/wp-content/uploads/2014/03/Introducing_the_spanish_third_sector2.pdf: http://www.darylupsall.com/wp-content/uploads/2014/03/Introducing_the_spanish_third_sector2.pdf adresinden alındı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü.(2017,221).221,2017 tarihinde http://www.vgm.gov.tr/sayfa.aspx?Id=3 adresinden alındı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü.(2017, 04 23). 04 23, 2017 tarihinde T.C Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü : http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik205.pdf adresinden alındı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü. (tarih yok). 05 29, 2016 tarihinde http://www.vgm.gov.tr/sayfahtml.aspx?Id=1 adresinden alındı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü.(tarih yok).04 23, 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü: http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik195.pdf adresinden alındı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü.(tarih yok).04 23, 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü: http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik276.pdf adresinden alındı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü.(tarih yok).04 23, 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü:

http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik205.pdf adresinden alındı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü.(tarih yok).04 23, 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü:

http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik264.pdf adresinden alındı.

Vakıflar Genel Müdürlüğü.(tarih yok).04 23, 2017 tarihinde Vakıflar Genel Müdürlüğü:

http://www.vgm.gov.tr/db/dosyalar/webicerik260.pdf adresinden alındı.

https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T2.pdf. (tarih yok). 04 23, 2017 tarihinde YÖK:
https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T2.pdf adresinden alındı.

YÖK istatistikleri.(tarih yok).06 23, 2017 tarihinde YÖK istatistikleri:
https://istatistik.yok.gov.tr/ adresinden alındı.

https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T2.pdf adresinden alındı.

https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2016/2016_T1.pdf adresinden alındı.

https://istatistik.yok.gov.tr/yuksekogretimIstatistikleri/2017/2017_T2.pdf adresinden 23.07.2017 tarihinde alındı.